

ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ КВАЛІФІКОВАНИХ ФУТБОЛІСТІВ В ОКРЕМИХ ЗОНАХ ІГРОВОГО ПОЛЯ

Карпа Ігор, Когут Тарас, Альфавицький Іван

Львівський державний університет фізичної культури

Анотації:

Результати досліджень дозволили встановити, що вдосконалення виконання техніко-тактичних дій має бути обумовлено функціональними обов'язками футболістів залежно від ігрового амплуа та різних зон ігрового поля. Встановлено специфічні особливості виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами в різних зонах поля. В процесі дослідження встановлено, що в кожній із ігрових зон спостерігається домінуюче виконання техніко-тактичних дій гравцями різних амплуа.

CHARACTERISTIC PATTERNS OF TECHNICAL AND TACTICAL SKILLED PLAYERS IN CERTAIN AREAS OF THE PLAYING FIELD Ihor Karpa, Taras Kohut, Ivan Alfavitskyi The research results revealed that the performance improvement of technical and tactical actions should be functional duties due to players depending on the game role and different areas of the playing field. Established specific characteristics perform the technical and tactical players qualified in different areas of the field. The study found that in each of the gaming zones observed performance HDT dominant players in different roles.

ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ТЕХНІКО-ТАКТИЧЕСКИХ ДЕЙСТВИЙ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ ФУТБОЛИСТОВ В ОТДЕЛЬНЫХ ЗОНАХ ИГРОВОГО ПОЛЯ Игорь Карпа, Тарас Когут, Иван Альфавицкий Результаты исследования позволили установить, что совершенствование выполнения технико-тактических действий должно быть обусловлено функциональными обязанностями футболистов в зависимости от игрового амплуа и различных зон игрового поля. Установлены специфические особенности выполнения технико-тактических действий квалифицированными футболистами в разных зонах поля. В процессе исследования установлено, что в каждой из игровых зон наблюдается доминирующее выполнение ТТД игроками разных амплуа.

Ключові слова:

техніко-тактичні дії, футболісти, зони ігрового поля, змагальна діяльність.

technical and tactical actions, players, area board competitive activity.

техніко-тактические действия, футболисты, зоны игрового поля, соревновательная деятельность.

Постановка проблеми. Характерною особливістю розвитку сучасного футболу є висока координаційна складність, швидкість та інтенсивність технічних прийомів, що здійснюються у будь-якій частині ігрового поля футболістами різного ігрового амплуа [1, 8].

Процес швидкого розвитку футболу зумовлений постійним удосконаленням методики тренувального процесу футболістів різної кваліфікації, що спонукає фахівців до підвищенням рівня їх підготовленості [2, 9].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури [4, 5, 7] встановив, що дослідженню техніко-тактичних дій футболістів різного ігрового амплуа на окремих етапах підготовки присвячено велику кількість робіт.

Однак рівень техніко-тактичної підготовленості, який демонструють національні та клубні команди України в умовах змагальної діяльності, потребує удосконалення та залишається актуальною проблемою у досягненні високих спортивних результатів.

У зв'язку із зазначеним вище, дослідження можна вважати актуальним, оскільки удосконалення техніко-тактичної підготовки кваліфікованих футболістів, відповідно до специфіки ігрового амплуа та зон ігрового поля, сприятиме підвищенню рівня індивідуальних і командних функцій в умовах змагальної діяльності, що відображається на результативності гри команд.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилось відповідно до зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту темою 2.4 «Теоретико-методичні основи індивідуалізації навчально-

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

тренувального процесу у фізичному вихованні та спорті» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Мета дослідження – визначити показники виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами різних амплуа в зонах ігрового поля.

Завдання дослідження:

1. Встановити зони виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами.
2. Визначити структуру виконання техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів в зонах ігрового поля.

Результати дослідження. У нашому дослідженні для більш цілеспрямованого аналізу змагальної діяльності і більш об'єктивного визначення специфічності виконання ТТД футбольне поле було розбито на 12 ігрових зон (рис. 1).

Варто зазначити, що у практиці сучасного футболу ігрове поле розподіляють на три зони (по 33 м кожна).

Перша з них – зона початку атакувальних дій, друга – зона розгортання атакувальних дій, третя – зона завершення атакувальних дій [2, 6, 7]. У той самий час тренерів важливо для управління змагальною діяльністю футболістів володіти інформацією щодо проведення проникних атак, у тому числі флангових, загострювальних передач м'яча, ефективності застосування різних видів пресингу тощо [10]. Тобто показники змагальної діяльності лише по трьох зонах ігрового поля не дозволяють визначити модель гри як команди в цілому, так кожного гравця окремо.

Рис. 1. Схема розподілу ігрового поля на 12 зон

З другого боку, кожен гравець у процесі гри виконує певні обов'язки, що обумовлені його амплуа. Наприклад, крайній захисник більше виконує ТТД у флангових зонах, ніж у центральних, тобто при аналізі його змагальної діяльності потрібна інформація, в яких саме зонах був задіяний гравець і якими є кількісні та якісні показники виконаних ним ТТД.

Таким чином, розподіл футбольного поля на 12 ігрових зон дозволяє встановити таке:

1) у загальнокомандному аспекті:

- визначити і проаналізувати атакувальні дії, зокрема позиційні та швидкі атаки;
- проаналізувати ігрові комбінації;
- визначити коаліції гравців і ефективність їх взаємодій під час фази володіння м'ячем і фази відбору м'яча;

і фази відбору м'яча;

- розробити алгоритми взаємодії гравців при виконанні стандартних положень;
- визначити універсальний рівень гравців команди;

2) для гравців різних ігрових амплуа:

- визначити і проаналізувати кількісні та якісні показники виконання ТТД залежно від ігрових зон;

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

- визначити активність гравця впродовж матчу, а саме його гру в різних зонах поля;
- оцінити рівень тактичного мислення та його вміння ефективно взаємодіяти з партнерами по команді в процесі атаквальних і захисних дій.

Спостереження за змагальною діяльністю кваліфікованих футболістів дозволили прийти до висновку, що виконання ТТД зумовлено їх функціональними обов'язками. Кожен з польових гравців залежно від свого амплуа взаємодіє з гравцями інших амплуа відповідно до тактичної побудови гри. В сучасному футболі розрізняють такі ігрові амплуа: воротар, крайній захисник, центральний захисник, крайній півзахисник, опорний півзахисник, центральний півзахисник (інсайт), нападник.

Кожна тактична система передбачає певну кількість гравців в лінії захисту, півзахисту та нападу. В останні роки як серед клубних, так і збірних команд найбільш часто використовується тактична система 1–4–2–3–1: воротар-чотири захисники, два опорних півзахисники, три півзахисники (два крайніх, так звані «вінгери», і один центральний), один нападник.

У процесі дослідження встановлено, що для гравців різних амплуа важливе відповідне співвідношення виконання ТТД в різних ігрових зонах. Як видно з табл. 1, гравці, що виконують функції певних амплуа, найбільше виконують ТТД саме в ігрових зонах, які передбачені для контролю в процесі атаквальних і захисних дій. Так, зокрема, правий захисник найбільше ТТД виконує в ігрових зонах «А₃» – 21,4 %, «Б₃» – 14,3 %, «В₃» – 28,6 %, «Г₃» – 14,2 %. Подібні значення зафіксовані у лівого захисника, але у зонах лівого флангу: «А₁» – 15,5 %, «Б₁» – 35,5 %, «В₁» – 22,2 %, «Г₁» – 9,1 %.

Центральні захисники найбільше ТТД виконують в центральних зонах поля від 10,0 % в зоні «А₂» до 45,7 % – в зоні «В₂». Подібна тенденція спостерігається для півзахисників. У центральних більше ТТД припадає виконувати опорним півзахисникам і центральному півзахиснику, а у крайніх зонах – центральному півзахиснику.

Що стосується нападника, то гравець цього амплуа більшою мірою виконує ТТД в центральних зонах «В₂» – 23,0 % та «Г₂» – 38,4 %. В інших ігрових зонах секторів «В» та «Г» виконання ТТД нападника становить від 3,8 до 14,2 %.

Таким чином в процесі дослідження встановлено, що в кожній із ігрових зон спостерігається домінуюче виконання ТТД гравцями різних амплуа (табл. 1).

Таблиця 1

Виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами різних амплуа в ігрових зонах поля, % (середні дані, n=19)

Амплуа гравців	Ігрові зони поля												Кількість задіяних зон
	А ₁	А ₂	А ₃	Б ₁	Б ₂	Б ₃	В ₁	В ₂	В ₃	Г ₁	Г ₂	Г ₃	
Правий захисник	–	4,8	21,4	–	7,1	14,3	–	4,8	28,6	–	4,8	14,2	8 (66,6 %)
Лівий захисник	15,5	11,1	–	35,5	4,4	–	22,2	2,2	–	9,1	–	–	7 (58,3%)
Правий центральний захисник	2,1	25,5	2,1	2,1	46,8	6,3	2,1	9,6	2,1	–	1,3	–	8 (66,6 %)
Лівий центральний захисник	4,2	10,0	1,4	11,4	45,7	1,3	–	24,2	–	–	2,8	1,0	9 (25,0 %)
Правий півзахисник	–	1,2	2,5	2,5	2,5	7,6	6,4	11,5	35,8	–	10,4	19,6	10 (83,3 %)

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

<i>Продовження табл. 1</i>													
Лівий півзахисник	1,5	–	1,5	6,3	3,1	–	28,1	17,1	1,5	26,5	14,4	–	9 (75,0 %)
Опорний півзахисник (правий)	1,4	4,2	–	1,4	46,4	5,6	4,2	18,3	14,0	–	3,2	1,3	10 (83,3 %)
Опорний півзахисник (лівий)	3,8	–	–	–	38,4	–	9,1	28,5	7,7	2,5	10,0	10,0	7 (58,5%)
Центральний півзахисник (інсайт)	–	–	–	–	6,8	–	4,5	40,9	9,0	6,8	29,5	29,5	7 (58,3 %)
Нападник	–	–	–	–	–	–	7,6	23,0	3,8	14,2	38,4	38,4	6 (50,0 %)

Водночас, сучасна тактика побудови гри команди передбачає поєднання спеціалізованого та універсального рівнів техніко-тактичної підготовленості гравців. Із табл. 1 видно, що в процесі гри для кожного амплуа характерна різна кількість заграних зон. Найбільше таких зон у півзахисників, найменше – у нападників.

Отже, результати дослідження дозволили визначити:

- специфічні особливості виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами в різних зонах поля;
- виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами різних амплуа в ігрових зонах поля;
- розподіл виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами в різних зонах поля;

Отримані результати дослідження дозволять розробити методичний підхід щодо тренувального процесу футболістів що вплине на результативність гри команди.

Висновки. Результати дослідження дозволили встановити, що для гравців різних амплуа важливе відповідне співвідношення задіяних зон ігрового поля. Найбільше таких зон (10) у півзахисників, найменше (6) – у нападників.

Щодо індивідуальних показників ТТД у кваліфікованих футболістів різного ігрового амплуа встановлено, що правий захисник найбільше ТТД виконує в таких ігрових зонах: «А₃» – 21,4 %, «Б₃» – 14,3 %, «В₃» – 28,6 %, «Г₃» – 14,2 %. Подібні значення зафіксовано в лівого захисника, але в зонах лівого флангу: «А₁» – 15,5 %, «Б₁» – 35,5 %, «В₁» – 22,2 %, «Г₁» – 9,1 %.

Для центральних захисників найбільші показники виконання ТТД у центральних зонах поля від 10,0 % у зоні «А₂» до 45,7 % – у зоні «В₂». Така тенденція спостерігається для півзахисників.

Нападник більшою мірою виконує ТТД у центральних зонах: «В₂» – 23,0 % та «Г₂» – 38,4 %. В інших ігрових зонах секторів «В» та «Г» виконання ТТД нападника становить від 3,8 до 14,2 %.

Перспектива подальших досліджень будуть спрямовані на порівняльну характеристику виконання техніко-тактичних дій національними командами України з провідними європейськими командами у різних зонах ігрового поля.

Використана література

1. Байрачный О. В. Анализ соревновательной деятельности футболистов высокой квалификации с учетом игровых амплуа / Байрачный О. В. // Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. Єрмакова. – Х., 2008. – № 8. – С. 7 – 10.

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

2. Дулібський А. В. Тенденції розвитку сучасного футболу / А. В. Дулібський // Практикум з футболу : [Науково-методичні аспекти тренування футболістів : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф.] – К., 2001. – С. 5 – 7.
3. Костюкевич В.М. Контроль і аналіз змагальної діяльності в елітному футболі. / В.М. Костюкевич. - // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. праць. - Випуск 9. - Вінниця, 2010. - С. 80-88.
4. Костюкевич В.М. Интегральная оценка технико-тактической деятельности высококвалифицированных игроков в хоккее на траве. / В.М. Костюкевич. - // Наука в олимпийском спорте. - 2008. - № 1. – С. 32- 40.
5. Костюкевич В.М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з фіз. вих. та спорту: спец. 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт» / В.М. Костюкевич. – Київ, 2012. – 41 с.
6. Перевозник В. І. Дослідження індивідуальних техніко-тактичних дій (відбір) гравців команди „Металіст” / Перевозник В. І., Журид С. М. // Слобожанський науково-спортивний вісник : зб. наук. ст. – Х., 2006. – № 9. – С. 49 – 52.
7. Шамардин В. Н. Система подготовки юных футболистов : учеб. пособ. / В. Н. Шамардин. – Д., 2001. – 104 с.
8. Kopera K. Pilka nożna : unificacja procesu szkolenia dzieci i mlodziezy / K. Kopera, L. Sledziwski. – Warszawa, 1997. – 134 s.
9. Szyngier W. Monitorowanie treningu piłkarzy nożnych o różnym poziomie zaawansowania sportowego / Szyngier W., Gumola W. // Teoretyczne i praktyczne aspekty nowoczesnej gry w piłkę nożną. – Opole, 2009. – S. 177 – 192.
10. Szwarc A. Metody oceny techniczno-taktycznych działań piłkarzy nożnych / Andrzej Szwarc. – Gdańsk : AWFIS, 2003. – 158 s.